

Ana-Baba Ergen Çatışması ve Ergenlerde Depresyon Belirtileri: Benlik Saygısının Aracı Rolü

Yalçın Özdemir¹

¹Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Rehberlik Psikolojik Danışmanlık
Anabilim Dalı, Aydın - Türkiye

ÖZET

Ana-baba ergen çatışması ve ergenlerde depresyon belirtileri: Benlik saygısının aracı rolü

Amaç: Bu çalışmada ana-baba ergen çatışması, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Yöntem: Çalışmanın katılımcılarını devlet lisesine devam eden 14-18 yaş aralığında (150 erkek, 188 kız) toplam 338 ergen oluşturmuştur. Katılımcılar ana-baba ergen çatışması, benlik saygısı ve depresyon ölçeklerini doldurmuşlardır.

Bulgular: Bulgular ana-baba ergen çatışmasının depresyon belirtileri üzerine doğrudan etkilerinin anlamlı, anne ergen çatışmasının benlik saygısı aracılığı ile dolaylı etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Daha özelden, sonuçlar anne ergen çatışmasının benlik saygısıyla pozitif yönde doğrudan ve benlik saygısının aracılığı ile dolaylı ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur. Ana-baba ergen çatışması benlik saygısındaki değişkenliğin %8'ini, ana-baba ergen çatışması benlik saygısı ile birlikte depresyon belirtilerindeki değişkenliğin %26'sını açıklamıştır.

Sonuç: Bu çalışmanın sonuçları ana-baba ergen çatışmasının ergenlerin ruh sağlıkları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu göstermiştir. Sonuçlar ve gelecek çalışmalar için öneriler tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ergenlik, depresyon belirtileri, ana-baba ergen çatışması, benlik saygısı

ABSTRACT

Parent-adolescent conflict and depression symptoms of adolescents: mediator role of self-esteem

Purpose: The present study examined the direct and indirect relationships between parent-adolescent conflict, self-esteem, and depression symptoms.

Method: Participants were 338 (150 male, 188 female) adolescents aged between 14-18 attending public high schools. Participants completed a questionnaire that included measures of parent-adolescent conflict, self-esteem, and depression symptoms.

Results: Findings provided evidence of direct effects of parent-adolescent conflict on depression symptoms and indirect effects of mother adolescent conflict on depression symptoms through self-esteem. Specifically, results indicated that mother adolescent conflict were positively and directly related to self-esteem, and indirectly related to depression through self-esteem. Parent-adolescent conflict explained 8% of the variance and together parent-adolescent conflict and self-esteem explained 26% of the variance in depression symptoms.

Conclusion: Findings of the present study provided evidence for the negative affect of parent-adolescent conflict on adolescents' mental health. Implications and directions for future research are discussed.

Key words: Adolescence, depression symptoms, parent adolescent conflict, self-esteem

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Doç. Dr. Yalçın Özdemir,
Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı,
Merkez Kampüs, Aytepe 09010, Aydın - Türkiye

Elektronik posta adresi / E-mail address:
yalcin.ozdemir@adu.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
14 Kasım 2012 / November 14, 2012

Kabul tarihi / Date of acceptance:
14 Kasım 2013 / November 14, 2013

GİRİŞ

Ergenlik fiziksel ve psiko-sosyal değişimlerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde aynı zamanda aile ilişkilerinde de önemli değişimler

meydana gelmektedir. Ergenlerin bağımsızlık çabası artmakta, ana-babayı mutlak otorite olarak görme eğilimleri azalmakta (1) ve bunun sonucu olarak ana-baba ergen çatışmasında artış yaşanmaktadır (2). Yirminci yüzyılın ilk yarısında ana-baba ergen çatışması sağlıklı

gelişim için gerekli bir yaşantı olarak görülmüşse de (3), günümüzde araştırma bulguları yüksek düzeyde çatışmanın gerekli olmadığını, tam tersine çatışmanın düşmanlık ve depresyon gibi sorunlarla pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (4).

Depresyonun ergenlik döneminde en yaygın içselleştirme sorunlarından biri olduğu bildirilmektedir. Yaklaşık olarak, klinik grupta olanların dışında, ergenlerin yarısının ergenlik döneminin bir zamanında çaresizlik hissi ve depresyon belirtileri yaşadığı belirtilmektedir (5). Klinik grup açısından Türkiye’de son zamanlarda gerçekleştirilen çalışmada değişik depresyon tipleri açısından genel yaygınlık oranının %4.2 olduğu bulunmuştur (6). Depresyon gibi psikiyatrik rahatsızlıklar öğrencilerin akademik hedeflerine ulaşmaları açısından önemli engellerden biri durumundadır. Örneğin, bazı çalışmalarda psikiyatrik rahatsızlığı olan öğrencilerin olmayanlara oranla akademik başarılarının daha düşük olduğu, okulu bırakma eğilimlerinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir (7). Ayrıca, erken yaşlarda ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklar ileri yaşlarda depresyon sorunu yaşama olasılığını artırmaktadır (8). Bu nedenlerle ergenlerin psikolojik sağlıkları üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi onlara sunulacak yardım hizmetlerinin planlanması açısından önemli görünmektedir.

Genelde aile ortamı, çocuk yetiştirme stilleri ve ana-baba çocuk ilişkisinin çocukların psikolojik sağlıklarını yordayan temel değişkenler olduğu görülmektedir (9,10). Daha özelden ise araştırmalar ana-baba davranışlarının ve ana-baba ergen çatışmasının çocukların sorun davranışları (11,12) ve psikolojik sağlığı (13) ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Çalışmalar ana-babıyla çocuk arasındaki çatışmanın ergenlik döneminde diğer dönemlere göre daha yoğun olduğunu (14) ve özellikle orta ergenlik döneminde arttığını (15) göstermektedir. Daha önce belirtildiği gibi belirli bir düzeye kadar ergenin ana-babasıyla yaşadığı çatışma normal olarak görülmekte ve hatta ergenin bağımsızlığını kazanma sürecinde gerekli olarak görülmektedir (16). Yeni psikanalitikçiler ve sosyal-bilişselciler olmak üzere birçok kuramcı ergenlik döneminde özerkliğin artmasının ana-babaya yakınlıkta azalmaya neden olduğunu, ana-baba ergen arasındaki çatışmada ise bir artış olduğunu ileri sürmektedir (17). Bu dönemde ergenin özerklik talebi ve ergene

özerklik sağlamanın zamanlaması konusunda ergen ve ana-babanın görüş farklılıkları ana-baba ergen çatışmasının temel nedeni olarak açıklanmaktadır (18). Çatışmanın ergenin özerklik sürecine katkısı olduğu düşünülse de (19), ergenin ana-babasıyla yaşadığı çatışmanın psikolojik sağlığı üzerine etkisinin olması beklenbilir.

Ana-baba çocuk arasındaki çatışmanın depresyon, kaygı ve düşük benlik saygısı açısından risk faktörü olduğu çok sayıda çalışmada gösterilmiştir (20-22). Çatışma düzeyinin yüksek olduğu ailede yaşayan ergenlerin çatışmanın düşük, aile bütünlüğünün yüksek olduğu ailelerde yetişen ergenlere göre depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir (23). Özellikle baba ergen arasındaki çatışmanın ergenlerde depresyonla ilişkili olduğunu gösteren araştırma sonuçları da bulunmaktadır (24-28). Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalarda ana-baba ergen çatışmasının (29) ve babayla olumsuz ilişkilerin ergenlerin depresyon yaşamaları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (6).

Ana-babalık çalışmalarında ele alınan temel uyum değişkenlerinden biri de ergenlerin benlik saygısıdır (30). Bilişsel gelişimin de bir sonucu olarak ergenlik bir içe dönüş dönemi olarak ifade edilebilir. Bu dönemde kişi başkaları tarafından nasıl görüldüğü ve kendi kendini değerlendirme üzerine daha fazla odaklanmaktadır (31). Diğerlerinin genci nasıl gördüğü, onu nasıl değerlendirdiği onun benlik kavramının oluşumu üzerinde etkili olmaktadır. Bu süreçte ana-babanın önemli bir rolü bulunmaktadır. Ana-babanın destekleyici davranışları ergene sevebilir, değerli bir kişi olduğu mesajını vermektedir, bir başka ifadeyle ergenin benlik saygısını olumlu bir şekilde etkilemektedir (32,33). Diğer yandan, ana-baba ergen çatışması ergen tarafından destekleyici olmayan ana-baba davranışı olarak algılanmakta ve bu ergenin benlik değerini olumsuz etkilemektedir (34). Ayrıca benlik saygısının algılanan yetkinlik duygusu ile de ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (35). Kişinin başkaları tarafından, örneğin ana-babası, onaylanması, onun yetkinlik algısını etkileyecektir. Çok az sayıda çalışma ana-baba ergen çatışması ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmalardan birinde (25) ana-baba ergen arasındaki çatışma düzeyinin benlik saygısı ile olumsuz ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çin’li ergenlerin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada (36) ana-baba ergen çatışmasının benlik saygısı ile ilişkisi gösterilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları değişkenler arasındaki ilişkilerin katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını gösterirken, baba ergen çatışmasının ergenin iyi oluşu üzerindeki etkisinin anneyle ergen arasındaki çatışmadan daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Benlik Saygısının Aracılık Etkisi

Benlik kavramının kişinin yaşadığı sosyal ve psikolojik sorunlarla yakından ilişkili olduğu genel olarak kabul görmektedir. Beck’in (37) depresyonu açıklamaya yönelik bilişsel modeline göre depresyon yaşayan kişiler sistematik olarak olumsuz düşüncelere sahiptirler ve bu olumsuz düşünceler onların kendilerini, dünyayı ve geleceği olumsuz olarak değerlendirmelerine neden olmaktadır. Depresyonun tetikleyicisi olan bu olumsuz bilişsel şemaların yaşamın erken dönemlerinde çevreyle etkileşimler sonucu oluştuğu belirtilmektedir (38). Kişilerarası etkileşimler aracılığı ile çocuklar, özellikle ailelerinden, kendileri ve diğerleri ile ilgili bilgi edinmekte ve benlik kavramlarını oluşturmaktadırlar. Çocuğun aileden aldığı geribildirimlerin sürekli olumsuz olması durumunda çocukta olumsuz benlik algısı oluşması olasılığı daha yüksektir ve bu durum çocuk için depresyona yatkınlık açısından bir risk faktörü haline gelmektedir (39). Annesi tarafından sürekli eleştirilen, olumsuz geri bildirimler alan çocukların olumsuz olaylar karşısında kendini suçlama eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (40). Çok sayıda çalışmada olumsuz benlik saygısının bir göstergesi olarak kişinin kendini değersiz hissetmesinin depresyonla olumlu ilişkili olduğu gösterilmiştir (41-43).

Bu bulgular çocuğun benlik algısının ailesiyle etkileşiminden etkilendiğini, benlik saygısının da çocuğun ruh sağlığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak az sayıda çalışmada benlik saygısının ana-baba çocuk arasındaki ilişki ile ruh sağlığı arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmiştir. Bu çalışmalardan birinde, çocuğun benlik algısının, dünyaya ve geleceğe bakışının ana-baba çocuk ilişkisinden etkilendiğini ve bunun çocuğun depresif belirtiler göstermesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (44).

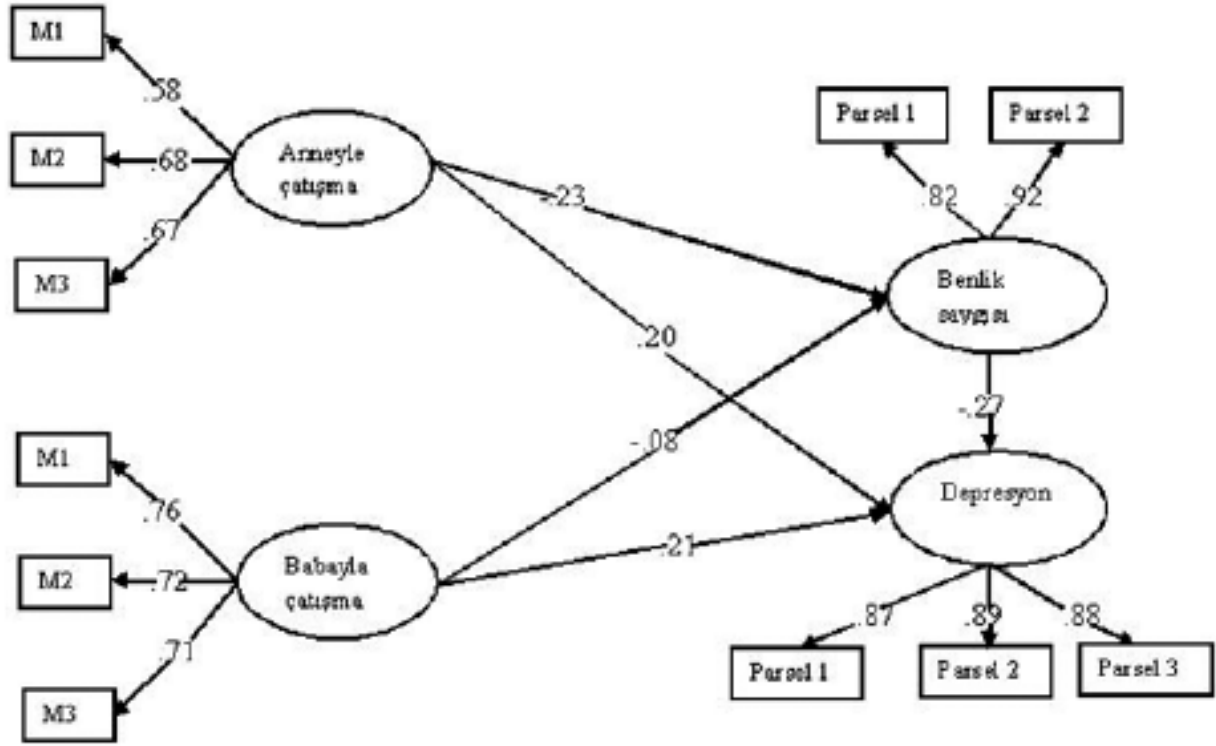
Bir başka çalışmada, otoriter ana-baba tutumunun (düşük ilgi, sevgi, yüksek kontrol) gençlerin mutlulukları üzerinde olumsuz etkisinin benlik saygısı aracılığı ile olduğu gösterilmiştir (45). Ayrıca olumsuz ana-baba tutumlarının düşük benlik saygısı aracılığı ile olumsuz ruh sağlığını yordadığı da gösterilmiştir (46). Bu çalışmalar ergenlerin ana-baba ilişkileri ve psikolojik sağlıkları arasında benlik saygısı gibi bilişsel aracı değişkenlerin rolünü göstermektedir.

Sonuç olarak, çalışmaların çoğunluğunda ana-baba davranışlarının ve ana-baba ergen ilişkisinin ergenlerin psikolojik sağlıkları üzerinde etkisi gösterilmiş olsa da ana-baba davranışlarının ergenlerin psikolojik sağlıklarını hangi mekanizmalar aracılığı ile etkilediği yeterince incelenmemiştir. Bu çalışmada ana-baba ergen çatışması, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, ana-baba ergen çatışması, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki doğrudan ilişkilerin ve ana-baba ergen çatışması ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışma grubu Ege bölgesinde küçük ölçekli bir ilde bulunan liselerde okuyan 14–18 yaş aralığında ($\bar{X}=15.89$; $SS=0.95$) 150 erkek, 188 kız olmak üzere, toplam 338 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmaya katılan öğrenciler toplam üç liseden (Düz lise ve Anadolu lisesi, $n=16$; bir teknik ve meslek lisesi; $n=5$) seçilmiştir. Öncelikle okulların oranı dikkate alınarak okullar rastgele yöntemle seçilmiş, ardından her bir okuldan lise ikinci ve üçüncü sınıflardan üçer sınıf rastgele seçilmiştir. Seçilen sınıflardan toplam 356 öğrenciye ulaşılmış, 18 öğrenci çalışmaya katılmayı reddetmiştir. Katılımcıların %90’ı biyolojik ana babaları ile birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların annelerinin ortalama eğitim düzeylerinin dördüncü derecelendirme üzerinden 2.48 ($SS=1.13$), babaların ise 2.91 ($SS=1.08$) olduğu görülmüştür. Aylık ortalama gelir ise 2.64 ($SS=1.21$) olarak bildirilmiştir (1=1000 TL’den az, 6=5000TL’den yüksek).

Şekil 1: Yapısal model (değerler standartlaştırılmış değerleri yansıtmaktadır).

Ölçekler

Ana-baba Ergen Çatışması: Ergenlerin ana baba-sıyla yaşadığı çatışmanın sıklığı "Ergen Aile Süreçleri Ölçeğinin" (47) çatışma alt ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Üç madde anneye, üç madde de babayla olan çatışmanın sıklığını değerlendirilen ölçek 1-5 arasında puanlanmaktadır. Türkçe formun psikometrik çalışmaları ölçeğin orijinal formu ile aynı yapıya sahip olduğunu göstermiştir (48). Ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları anneye çatışma için $\alpha=0.79$ ve babayla çatışma için $\alpha=0.67$ bulunmuştur. Bu çalışmada iç tutarlılık katsayıları anneye çatışma için $\alpha=0.69$ ve babayla çatışma için $\alpha=0.78$ olarak bulunmuştur.

Benlik Saygısı: Benlik saygısı Rosenberg (49) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Çuhadaroğlu (50) tarafından uyarlanan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ile ölçülmüştür. On maddeden oluşan ölçek, 1 (hiç uygun değil) – 4 (tamamen uygun) arasında değişen 4'lü derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeğin

güvenirlilik katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı $\alpha=0.80$ bulunmuştur.

Depresyon Belirtileri: Depresyon belirtilerinin ölçümünde Derogatis (51) tarafından geliştirilen kısa semptom envanterinin depresyon alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 1 (hiç uygun değil)-4 (tamamen uygun) arasında değişen 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin ergenler için uyarlama çalışması Şahin, Durak ve Uğurtaş (52) tarafından gerçekleştirilmiş ve iç tutarlılık katsayısının (Cronbach alpha) $\alpha=0.70$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada depresyon alt ölçeğinin Cronbach-alfa güvenirlilik katsayısı $\alpha=0.90$ bulunmuştur.

İşlem

Öncelikle okullarda uygulama yapabilmek için İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden ve Üniversite Etik Kurulundan izinler alınmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler katılımcılara ders saatinde, gönüllülük esasına

Tablo 1: Ortalama, standart sapma ve değişkenler arası korelasyonlar

	Ort.		SS		A çatışma	B çatışma	BS	DEP
	Erkek	Kız	Erkek	Kız				
A çatışma	2.43	2.79	0.81	0.79	--	0.19*	-0.27*	0.29*
B çatışma	2.45	2.59	0.98	0.87	--	--	-0.14**	0.22*
BS	3.67	3.65	0.68	0.69	--	--	--	-0.31*
DEP	2.22	2.44	0.95	0.85	--	--	--	--

*p<0.01, **p<0.05. Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, A çatışma: Anneyle çatışma, B çatışma: Babayla çatışma, BS: Benlik saygısı, DEP: Depresyon

Tablo 2: Ölçme modeli

	Standardize edilmemiş değerler			Standardize edilmiş değerler
	Tahmin	S.H.	C.O.	
M1→ Anne çatışma	1.00			0.58
M2→ Anne çatışma	1.18	0.13	9.20	0.68
M3→ Anne çatışma	1.19	0.13	9.21	0.67
M1→ Baba çatışma	1.00			0.76
M2→ Baba çatışma	0.97	0.08	12.87	0.72
M3→ Baba çatışma	0.89	0.07	12.82	0.71
Parsel1→ Benlik saygısı	1.00			0.82
Parsel2→ Benlik saygısı	1.105	0.11	9.64	0.92
Parsel1→ Depresyon	1.00			0.86
Parsel2→ Depresyon	1.01	0.04	26.16	0.89
Parsel3→ Depresyon	0.90	0.04	25.63	0.88

Bütün değerler p<0.001 düzeyinde anlamlıdır.

M1:Madde 1, M2:Madde 2, M3:Madde 3, SH:Standart hata, CO:Kritik oran.

dayalı olarak, grup uygulamaları şeklinde uygulanmıştır. Katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik ve katılımın gönüllü olduğuna yönelik bilgi verilmiştir. Katılımcıların onayları alınmış ve istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları belirtilmiştir. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Ölçeklerin uygulanması 20–25 dakika arasında değişmiştir.

İstatistiksel Analiz

Veri analizine başlamadan önce olası eksik ve hatalı kodlamalar gözden geçirilmiştir. İlk olarak ana-baba ergen çatışması, benlik-saygısı ve depresyon belirtileri değişkenleri arasındaki ilişkiler SPSS 17 programında Pearson Momentler Çarpım Korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Ardından AMOS 17 kullanılarak örtük değişkenlerle yol analizi (path analysis) gerçekleştirilmiştir. Şekil 1’de bu çalışmada kullanılan yapısal model sunulmaktadır. Modelde (1) ana-baba ergen çatışmasının benlik saygısı üzerine olan doğrudan etkileri; (2) anababa ergen çatışmasının

depresyon belirtileri üzerindeki doğrudan etkisi (3) ana-baba ergen çatışmasının benlik saygısı aracılığı ile depresyon belirtileri üzerindeki dolaylı etkisi incelenmiştir.

Modelde anneyle çatışma ve babayla çatışma değişkenleri örtük değişkenler ve onları oluşturan üçer madde gözlenen değişken olarak ele alınmıştır. Benlik saygısı ve depresyon belirtileri değişkenleri için sırasıyla iki ve üç olmak üzere maddelere dayalı olarak parseller oluşturulmuştur (53). Parsellemede genellikle en yüksek madde faktör yükünü alan madde birinci parsel, arkasından gelen madde ikinci parsel atamak suretiyle oluşturulmaktadır. Buna göre benlik saygısı için parsel bir 1, 2, 4, 5 ve 10. maddelerden; parsel iki ise 3, 6, 7, 8 ve 9. maddelerden oluşmuştur. Depresyon belirtileri için parsel bir 3, 2, 9 ve 10. maddelerden; parsel iki 4, 5, 12 ve 8. maddelerden; parsel üç ise 1, 6, 7 ve 11. maddelerden oluşmuştur. Bu yaklaşımda maddeler parsellere dengeli bir biçimde dağıtılmış olmakta bu da model tahminine güç katmaktadır.

Tablo 3: Yapısal model: standardize edilmiş değerler

	Doğrudan etki
Anne çatışma → Benlik saygısı	-0.23*
Baba çatışma → Benlik saygısı	-0.08
Anne çatışma → Depresyon belirtileri	0.20*
Baba çatışma → Depresyon belirtileri	0.21*
Benlik saygısı → Depresyon belirtileri	-0.27*

*p<0.001.

BULGULAR

Benlik saygısı ve depresyon belirtileri üzerine cinsiyetin etkisi MANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç cinsiyetin temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($F_{[3,291]}=3.97$, $p<0.01$, $r=0.04$). İzleme analizi sonuçları kızların depresyon belirtileri puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğunu göstermiştir ($F_{[1,293]}=4.59$, $p<0.05$, $r=0.02$; kızlar ve erkekler için ortalamalar sırasıyla 2.42 ve 2.20). Benlik saygısı açısından cinsiyet farklılığı bulunmamıştır. Ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arası korelasyonlar Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi anneyle çatışma benlik saygısı ile hafif düzeyde negatif yönde, babayla çatışma ise çok zayıf düzeyde bir ilişki göstermiştir. Ana-babayla çatışma depresyon belirtileri ile de hafif düzeyde ilişkilidir. Benlik saygısı depresyon belirtileri ile hafif düzeyde pozitif yönde ilişki göstermiştir.

Yapısal Eşitlik Modeli

Yapısal model testinden önce ölçek maddelerinin ve parsellerin örtük değişkenler ile olan faktör yüklerini değerlendiren ölçme modeli test edilmiştir (Tablo 2). Sonuçlar ölçme modeli ile ilgili uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir ($\chi^2[54, n=338]=190.86$, $\chi^2/df=3.53$; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi [Comparative Fit Index CFI]=0.95; Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü [The Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA]=0.068). Ölçme modeline ilişkin faktör yük değerleri Tablo 2’de sunulmuştur. Sonuçlara göre gözlenen değişkenlerin çoğunluğunun yüksek faktör yük değerleri aldığı görülmektedir.

Yapısal model testinde en yüksek olasılık kestirim (Maximum Likelihood Estimation) yöntemi

Tablo 4: Ana-babayla çatışmanın depresyon belirtileri üzerine olan standardize edilmemiş dolaylı etkiler ve model tarafından açıklanan toplam varyanslar

Dolaylı etki		
Anne çatışma → Depresyon belirtileri		0.09
Baba çatışma → Depresyon belirtileri		0.06
R²		
Benlik saygısı		0.08
Depresyon belirtileri		0.26

kullanılmıştır. Uyum indeksleri iyi sonuçlar vermiştir ($\chi^2[48, n=338]=104.81$, $\chi^2/df=2.18$; CFI=0.98; RMSEA=0.047). Sonuçlar χ^2/sd 2’ye yakın bir değer almıştır ve bu oranın 1-2 arasında olması mükemmel bir uyumu göstermektedir (54). Ayrıca CFI (0.98) değerinin 0.90’ın üzerinde, RMSEA 0.05’in altında olduğu görülmektedir ve bu değerler de modelin yüksek düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir (55,56).

Tablo 3’te modeldeki değişkenler arasındaki doğrudan ilişkiler sunulmuştur. Sonuçlar doğrudan ilişkiler açısından değerlendirildiğinde anneyle çatışma benlik saygısı ile negatif ilişki gösterirken ($\beta=-0.23$), babayla çatışma anlamlı ilişki göstermemiştir ($\beta=-0.08$). Ayrıca benlik saygısı depresyon belirtileri ile negatif ilişki göstermiştir ($\beta=-0.27$). Anneyle çatışma ve babayla çatışma ile depresyon belirtileri arasındaki doğrudan ilişkilerin de pozitif olduğu görülmektedir ($\beta=0.20$, $\beta=0.21$, sırasıyla).

Tablo 4’te dolaylı ilişkiler sunulmuştur. Anneyle çatışma ile depresyon belirtileri arasındaki dolaylı etkisinin (0.09) babayla çatışmayla depresyon belirtileri arasındaki dolaylı etkiden (0.06) daha güçlü olduğu görülmektedir. Dolaylı etkinin (aracılık etkisi) anlamlı olup olmadığını belirlemek için tekrar örnekleme (bootstrapping) yöntemi kullanarak düzeltilmiş güven aralığı (bias-corrected confidence intervals) kullanılarak gerçekleştirilen analiz sonucu benlik saygısının anneyle çatışma ilişkisindeki aracılık rolünün anlamlı olduğunu göstermiştir ($p<0.001$). Tablo 4’te ayrıca model tarafından benlik saygısı ve depresyon belirtilerindeki değişimin açıklanma oranları sunulmuştur. Buna göre anababayla çatışma benlik saygısındaki varyansın yaklaşık %8’ini, anababayla çatışma ve benlik saygısı birlikte depresyon belirtileri değişkenine ait varyansın yaklaşık %26’sını açıklamıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ana-babayla çatışma, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar ana-babayla çatışmanın benlik saygısıyla, benlik saygısının da depresyon belirtileri ile olumsuz ilişkili olduğunu göstermiştir. Anneyle çatışma benlik saygısı ile daha güçlü bir ilişki göstermiştir. Ana-babayla çatışma depresyon belirtileri ile de doğrudan olumlu yönde ve benzer düzeyde bir ilişki göstermiştir. Ayrıca benlik saygısının anneyle çatışma ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide aracılık etkisinin olduğu görülmüştür.

Ana-baba çocuk arasındaki ilişkilerin ergenlerin psikolojik sağlığı ile yakından ilişkili olduğu çok sayıda çalışmada gösterilmiştir (20-22). Bu çalışmanın sonuçları özellikle ana-babayla çatışma yaşamının depresyon açısından risk faktörü olduğunu gösteren bulgularla (6,26-29) benzerlik göstermektedir. Her ne kadar bazı kuram ve araştırmacılar tarafından ana-baba ergen çatışmasının sağlıklı bir gelişim için gerekli olduğu ileri sürülse de (3), bu çalışmanın sonuçları çatışmanın depresyon gibi sorunlarla olumlu ilişkili olduğunu gösteren (4) bulgulara destek olarak görülebilir. Var olan çalışmalar özellikle baba ergen arasındaki çatışmanın ergenlerde depresyonla ilişkili olduğunu (6-24) gösterse de bu çalışmada hem anne hem de babayla çatışma yaşamının depresyon ile benzer düzeyde ilişki gösterdiği ortaya konmaktadır.

Ana-baba ergen çatışması ve ergenlerin benlik saygı üzerine yapılan bazı çalışmalarda hem annenin hem babanın önemi (25), bazılarında ise baba ergen çatışmasının ergenin iyi oluşu üzerindeki etkisinin anneden fazla olduğu gösterilmiştir (36). Bu çalışmada anneyle çatışma yaşamının ergenlerin benlik saygıları üzerinde babayla yaşanan çatışmadan daha etkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, Türk toplumunda anne ve babaların çocukları ile ilişkilerinin farklılaşması ile ilişkili olabilir. Türk aile yapısının temel özelliklerinden bir duygusal yakınlıktır (57) ve çocuklar annelerine babalarına olduğundan daha yakın hissetmektedirler (58). Anneyle çatışma ve benlik saygısı arasındaki ilişki anne ve çocuk arasındaki duygusal yakınlık ile açıklanabilir. Çünkü Türk kültüründe ana-babayla çocuk arasındaki yakın

ilişkiler çocukta "iyi evlat olma" yönünde beklentilere eşlik etmekte (59) ve çocuğu bu beklentilere göre davranmaya teşvik etmektedir. Bu beklentiler de gencin benlik saygısına olumsuz yansıyan anne ergen çatışmasının nedeni olabilir.

Çalışmanın sonuçları olumsuz benlik algısının depresyon için bir risk faktörü olabileceğini göstermiştir. Bu sonuç ayrıca değersizlik duygusunun depresif bozuklukların bir parçası oluşuyla da (41-43) ilişkilidir. Ayrıca olumsuz benlik algısının ana-babayla çatışma ve depresyon belirtileri arasındaki aracılık rolünün ortaya konması bu çalışmanın temel bulgularından biridir. Bu bulgu depresyonu açıklamaya yönelik açıklamalara destek sunmaktadır. Buna göre çocuklar ailelerinden kendileri ile ilgili bilgi edinmekte ve benlik oluşturmaktadırlar; çocuğun aileden aldığı geribildirimlerin sürekli olumsuz olması durumunda çocukta olumsuz benlik algısı oluşması olasılığı artmakta ve bu durum çocuk için depresyona yatkınlık açısından bir risk faktörü haline gelmektedir (39). Bu görüş olumsuz benlik saygısının olumsuz ana-baba çocuk ilişkileri ile depresyon arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini gösteren başka çalışmaların bulguları ile de desteklenmiştir (44-46).

Bu çalışmanın ana-babayla çatışma, benlik saygısı ve depresyon belirtileri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri ortaya koyma açısından var olan alan yazına önemli bir katkısı olsa da çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmada değişkenler arası ilişkiler yol analizi (path analysis) kullanılarak incelenmiştir. Yol analizi değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri incelemekten çok teorik ilişkileri test etmektedir (60). Yol analizi ile teorik ya da görgül bulgulara dayanılarak kurulan modeldeki değişkenler arası etkiler yordanmaktadır. Buna dayanarak çalışmanın bulguları tarafından ortaya konan ilişkiler nedensel açıdan yorumlanırken dikkatli olunmalıdır. Ayrıca bu çalışmada kurulan model ana-baba ergen çatışması ve ergenlerin psikolojik sağlığı ile ilişkisi üzerine kurulan olası modellerden sadece bir tanesidir. Model oluşturma sürecinde her zaman tam doğru modeli kurmayla ilgili bir risk olduğu da akılda tutulmalıdır. Çalışmanın sınırlılıklarından biri kesitsel veriye dayalı olmasıdır. Ana-baba ergen çatışmasının gelişim dönemleri açısından önemli değişimler gösterdiğine yönelik bulgulara (15) dayanarak bu çalışmada

kurulan modeldeki değişkenler arası ilişkilerin boylamsal bir çalışmada ele alınması nedensel ilişkiler kurabilme açısından da önemli sonuçlar ortaya koyabilir. Var olan kesitsel çalışmalara dayalı olarak ergenlerde içselleştirme ya da dışsallaştırma sorunlarının mı ana-baba ergen çatışmasına neden olduğu ya da ana-baba ergen çatışmasının mı ergenlerde içselleştirme ya da dışsallaştırma sorunlarına neden olduğu tam olarak ortaya konulamamıştır. Örneğin, Shek (61) ilk ergenlikte yüksek yoğunlukta yaşanan ana-baba ergen çatışmasının gencin bir yıl sonra depresyon belirtileri göstermesini yordadığını, aynı zamanda ilk ergenlikteki depresif belirtilerin de bir yıl sonraki depresyonu yordadığını göstermiştir. Gelecek çalışmalarda boylamsal desenler kullanılarak ana-baba ergen çatışması ve çocukların psikolojik sağlıkları arasındaki karşılıklı ilişkilerin doğası tam olarak anlaşılabilir. Ayrıca benlik saygısı ve depresyon arasındaki ilişki karşılıklı olabilir. Beck'in (37) kuramında gösterildiği gibi düşük benlik saygısına sahip kişi depresyon yaşamaya daha yatkın olsa da, depresyon yaşamada döneminde kişinin benlik saygısı düşmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından benlik saygısı ve depresyon arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceği vurgulanmış olmasına karşın (62), Orth ve arkadaşları (63) düşük benlik saygısının depresyonu yordadığını, ancak depresyonun kişinin sonraki benlik saygısı düzeyini yordamadığını göstermişlerdir. Çalışmanın diğer bir sınırlılığı da ergen ana-baba çatışması gibi bir konuda sadece

ergenlerin bildirimlerine dayanarak veri toplanmasıdır. Gelecek çalışmalarda ana babalardan da veri toplanabilir. Ayrıca çalışmada depresyon belirtilerini ölçmek için Kısa Semptom Envanteri (KSE)'nin depresyon boyutu kullanılmıştır, depresyon ölçümlerinde daha sık kullanılan Beck Depresyon Envanteri'nin kullanılmaması da çalışmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmayla ana-baba ergen çatışmasının ve olumsuz benlik saygısının ergenlerin depresyon belirtileri yaşamaları açısından risk faktörleri olduğu gösterilmiştir. Ayrıca sonuçlar ana-babayla ilişkilerin hangi mekanizmalar aracılığı ile ergenlerin psikolojik sağlıkları ile ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur. Çok sayıda çalışmada çocukların psikolojik sağlıkları ile ilişkili olan faktörler araştırılmıştır ve bu çalışmaların temel katkılarından biri psikolojik sağlığın üzerinde değiştirilebilir çevresel faktörlerin etkisini ortaya koymasındadır. Buna dayanarak çevresel faktörlerde değişiklikler yapılarak çocukların psikolojik sağlıklarını geliştirmek uygulamaya yönelik amaçlardan biri olmaktadır. Uygulamalar açısından bu çalışmanın sonuçları ana-baba eğitim programlarında olumlu ana-baba ergen ilişkilerinin yanında ergenlerin benlik algılarına da vurgu yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Buna dayanarak ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar ve psikolojik danışmanlar gelişimsel ve önleme çalışmaları kapsamında gençlerin ana-baba ilişkilerini ve olumlu benlik algıları geliştirmelerine yönelik programlar uygulayabilir.

KAYNAKLAR

1. Fuligni AJ, Eccles JS. Perceived parent-child relationships and early adolescents' orientation towards peers. *Dev Psychol* 1993; 29:622-632.
2. Steinberg L, Morris AS. Adolescent Development. *Annu Rev Psychol* 2001; 52:111-139.
3. Peterson GW, Leigh GK. The family and social competence in adolescence. In Gullota T, Adams G, Montemayor R (Editors) *Advance in Adolescent Development*. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1990, 97-138.
4. Bradford K, Vaughn LB, Barber BK. When there is conflict: Interparental conflict, parent child conflict and youth problem behaviors. *J Fam Issues* 2008; 29:780-805.
5. Gans J. *American adolescents: How healthy are they?* Chicago: American Medical Association, 1990.
6. Demir T, Karacetin G, Eralp Demir D, Uysal O. Epidemiology of depression in an urban population of Turkish children and adolescents. *J Affect Disord* 2011; 134:168-176.
7. Deroma V, Leach J, Leverett J, Patrick J. The relationship between depression and college academic performance. *Coll Student J* 2009; 43:325-334.
8. Reinherz HZ, Paradis AD, Giaconia RM, Stashwick CK, Fitzmaurice G. Childhood and adolescent predictors of major depression in the transition to adulthood. *Am J Psychiatry* 2003; 160:2141-2147.

9. Gladstone GL, Parker GB. The role of parenting in the development of psychopathology: an overview of research using the parental bonding instrument. In Hudson JL, Rapee RM (editors). *Psychopathology and the Family*. Oxford, UK: Elsevier, 2005, 21-33.
10. Lamborn SD, Mounts NS, Steinberg L, Dornbusch SM. Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Dev* 1991; 62:1049-1065.
11. Barber BK, Olsen JE, Shagle SC. Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Dev* 1994; 65:1120-1136.
12. Collins WA, Laursen B. Conflict and the transition to adolescence. In Shantz CU, Hartup WW (editors.). *Conflict in child and adolescent development*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992, 216-241.
13. Dekovic M. Risk and protective factors in the development of problem behavior during adolescence. *J Youth Adolesc* 1999; 28:667-685.
14. Phinney J, Ong A, Madden T. Cultural values and intergenerational value discrepancies in immigrant and non-immigrant families. *Child Dev* 2000; 71:528-539.
15. De Goede IHA, Branje SJ, Meeus WH. Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *J Youth Adolesc* 2009; 38:75-88.
16. Steinberg L. Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship: In Feldman S, Elliot G (editors). *At the threshold: The developing adolescent*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1990, 255-276.
17. Collins WA, Laursen B. Changing relationships, changing youth: Interpersonal contexts of adolescent development. *J Early Adolesc* 2004; 24:55-62.
18. Smetana J. Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. *Child Dev* 1989; 59:1052-1067.
19. Grotevant HD, Cooper CR. Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence. *Child Dev* 1986; 56:415-428.
20. Barber JG, Delfabbro P. Predictors of adolescent adjustment: Parent-peer relationships and parent-child conflict. *Child Adolesc Social Work J* 2000; 17:275-288.
21. Hill KG, Hawkins JD, Catalano RF, Abbott RD, Guo J. Family influences on the risk of daily smoking initiation. *J Adolesc Health* 2005; 37:202-210.
22. Ingoldsby EM, Shaw DS, Winslow E, Schonberg M, Gilliom M, Criss MM. Neighborhood disadvantage, parent-child conflict, neighborhood peer relationships, and early antisocial behavior problem trajectories. *J Abnorm Child Psychol* 2006; 34:303-319.
23. Aseltine RH, Gore S, Colten ME. Depression and the social developmental context of adolescence. *J Pers Soc Psychol* 1994; 67:252-263.
24. Shek, DTL. Parenting characteristics and parent-adolescent conflict: A longitudinal study in the Chinese culture. *J Fam Issues* 2002; 23:189-208
25. Dekovic M. Parent-adolescent conflict: possible determinants and consequences. *Int J Behav Dev* 1999; 23:977-1000.
26. Greenberger E, Chen C, Tally S, Qi D. Family, peer, and individual correlates of depressive symptomatology among U.S. and Chinese adolescents. *Journal of Counseling and Clinical Psychology* 2000; 68:209-219.
27. Sigfusdottir ID, Farkas G, Silver E. The role of depressed mood and anger in the relationship between family conflict and delinquent behavior. *J Youth Adolesc* 2004; 33:509-522.
28. Vazsonyi AT, Belliston LM. The cultural and developmental significance of parenting processes in adolescent anxiety and depression symptoms. *J Youth Adolesc* 2006; 35:491-505.
29. Eryüksel G, Akün E. Depresyonu olan ergenler ile ana-babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi* 2003; 18:9-73.
30. Rudy D, Grusec JE. Authoritarian parenting in individualist and collectivist groups: Associations with maternal emotion and cognition and children's self-esteem. *J Fam Psychol* 2006; 20:68-78.
31. Barber BK, Chadwick BA, Oerter R. Parental behaviors and adolescent self-esteem in the United States and Germany. *J Marriage Fam* 1992; 54:128-141.
32. Bulanda RE, Majumdar D. Perceived parent-child relations and adolescent self-esteem. *J Child Fam Stud* 2009; 18:203-212.
33. Parker JS, Benson MJ. Parent-adolescent relations and adolescent functioning: Self-esteem, substance abuse, and delinquency. *Adolescence* 2004; 39:519-530.
34. Heinonen K, Raikkonen K, Keltikangas-Jarvinen L. Maternal perceptions and adolescent self-esteem: A six-year longitudinal study. *Adolescence* 2003; 38:669-687.
35. Harter S. Causes and consequences of low self-esteem in children and adolescents: In Baumeister R. (editor). *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*. New York: Plenum, 1993.

36. Shek DT. A longitudinal study of the relations of parent-adolescent conflict to adolescent psychological well-being. *J Genet Psychol* 1998; 159:53-67.
37. Beck AT. *Depression: Clinical, experimental, and theoretical aspects*. New York: Hoeber. Republished as *Depression: Causes and treatment*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1967.
38. Beck AT, Rush AJ, Shaw BF, Emery G. *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford, 1979.
39. Garber J, Robinson N, Valentiner D. The relation between parenting and adolescent depression: Self-worth as a mediator. *Journal of Adolescent Research* 1997; 12:12-33.
40. Jaenicke C, Hammen C, Zupan B, Hiroto D, Gordon D, Adrian C, Burge D. Cognitive vulnerability in children at risk for depression. *J Abnorm Child Psychol* 1987; 15:559-572.
41. McGrath E, Repetti RL. Mothers' and fathers' attitudes toward their children's academic performance and children's perceptions of their academic competence. *J Youth Adolesc* 2000; 29:713-723.
42. Trzesniewski KH, Donnellan MB, Moffitt TE, Robins RW, Poulton R, Caspi A. Low self-esteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior, and limited economic prospects during adulthood. *Dev Psychol* 2006; 42:381-390.
43. Ybrandt H. The relation between self-concept and social functioning in adolescence. *J Adolesc* 2008; 31:1-16.
44. Stark KD, Schmidt KL, Joiner TEJ. Cognitive triad: relationship to depressive symptoms, parents' cognitive triad, and perceived parental messages. *J Abnorm Child Psychol* 1996; 24:615-631.
45. Furnham A, Cheng H. Perceived parental behavior, self-esteem, and happiness. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2000; 35:463-470.
46. Yamawaki N, Nelson J, Omori M. Self-esteem and life satisfaction as mediators between parental bonding and psychological well-being in Japanese young adults. *Journal of International Psychology and Counseling* 2011; 3:1-8.
47. Vazsonyi AT, Hibbert JR, Snider JB. Exotic enterprise no more? Adolescent reports of family and parenting processes from youth in four countries. *J Res Adolesc* 2003; 13:129-160.
48. Scarpatte M, Vazsonyi AT, Burcu E, Torrente G, Sheu J. Revisiting "The Exotic Enterprise:" The adolescent family process measure in Slovenian, Spanish, Taiwanese, and Turkish youth. The 12th Biennial Meetings of the Society for Research on Adolescence, Chicago, IL, USA, 2008.
49. Rosenberg M. *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1965.
50. Çuhadaroğlu F. *Adölesanlarda benlik saygısı*. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fak, Psikiyatri ABD Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 1986.
51. Derogatis LR. *BSI: Administration, scoring, and procedures manual-II*. Towson, MD: Clinical Psychometric Research, 1992.
52. Şahin NH, Batıgün AD, Uğurtaş S. Kısa semptom envanteri: Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Derg* 2002; 13:125-135
53. Little TD, Cunningham WA, Shahar G, Widaman KF. To parcel or not to parcel: Exploring the question and weighing the merits. *Struct Equ Modeling* 2002; 9:151-173.
54. Arbuckle JL, Wothke W. *Amos. 4.0 User's Guide*. Small Waters Corporation, Chicago, 1997.
55. Kline RB. *Principles and practices of structural equation modeling*. New York: Guilford, 1998.
56. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon, 2007.
57. Kağıtçıbaşı Ç, Sunar DG. Family and socialization in Turkey. In Roopnarine JL, Carter DB (editors). *Parent- child relations in diverse cultural settings: Socialization for instrumental competency*. Annual Advances in Applied Developmental Psychology, Norwood, N.J.: Ablex, 1992, 75-88.
58. Sümer N, Güngör D. Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi* 1999; 14:35-58.
59. Mocan-Aydın G. Western models of counseling and psychotherapy within Turkey: Crossing boundaries. *The Counseling Psychologist* 2000; 28:281-298.
60. Schumacker RE, Lomax RG. *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 1996.
61. Shek D. The relation of parent- adolescent conflict to adolescent psychological well-being, school adjustment, and problem behavior. *Soc Behav Pers* 1997; 25:277-290.
62. Cheng H, Furnham A. Personality, self-esteem, and demographic predictions of happiness and depression. *Pers Individ Dif* 2003; 34:921-942.
63. Orth U, Robins RW, Roberts BW. Low self-esteem prospectively predicts depression in adolescence and young adulthood. *J Pers Soc Psychol* 2008; 95:695-708.